

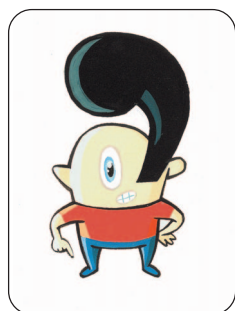
LARS BJØDSTRUP

Tegn på dansk

kommunikation og
grammatik

RETTEARK TIL OPGAVERNE

[Digital udgivelse fra Daneklærerforeningen]

Find flere opgaver på
www.tegnpaadansk.dk

Fri kopiret

Opgave 1 / Målgrupper

Forslag:

Julekort:	modtageren, familie, venner, forretningsforbindelser etc.
Læserbrev:	avislæserne, politikere, embedsmænd, journalisterne, redaktøren etc.
Foreningsblad:	medlemmer af foreningen og andre foreninger for at holde sig orienteret
Reklameavis:	Dem der sælger produkterne, og dem der gerne skulle købe produkterne.
Dødsannonce:	avislæsere, familie, venner, forretningsforbindelser og til almen orientering
Matematikopgave:	Dem der skal lære matematik, og dem der underviser i matematik.
Dansk-dansk ordbog:	Den der lærer dansk, og den der vil vide helt præcise betydninger af danske ord og begreber.
Manual til mikroovn:	Dem der skal sælge mikroovnen eller installere den, og dem der skal bruge den.
Leder i avis:	avisens læsere, journalister, politikere og andre avisers journalister og skribenter.
Tv-oversigt:	Dem der ser tv, og andre der har interesse i at vide hvad der sendes.

Opgave 5 / Konnotationer

Forslag:

Hestebøffer	Pos.: en smagsoplevelse eller en måde at spise på. Neg.: Dem der ikke kan lide hestekød eller bare tanken om at spise det – fx ryttere og hesteejere.
Teltlejr	Pos.: det frie liv, i naturen, sommerferie, spejderliv etc. Neg.: kryb, fugt, ubekvemmelighed, besvær, etc.
Flyrejse	Pos.: frihed, langt væk, oplevelser, ferie, arbejde etc. Neg.: flyskræk, dårlig komfort, ubekvemt, dyrt etc.
Ostekage	Pos.: smagsoplevelse, dessert, fest, mad, mæthed etc. Neg.: ostesmag, kvalme, kalorier etc.
Klubben	Pos.: samvær, fællesskab, sjov, fest, musik etc. Neg.: drilleri, mobning, aldersgrænse etc.
Svømme	Pos.: sjov, vand, leg, motion, samvær etc. Neg.: drukning, udmattelse, kulde etc.
Tale mobiltelefon	Pos.: hurtig kontakt, spil, samtale, sms etc. Neg.: hele tiden larm, for meget snak, altid muligt at blive 'fanget', for dyrt etc.
PlayStation™	Pos.: sjov, games, samvær, viden, hurtighed etc. Neg.: støj, for dyrt, for isoleret, unyttigt etc.
Sommerferie	Pos.: fri fra skole og arbejde, sol, strand, ferie etc. Neg.: for kort, regnvejr, telttur, væk hjemmefra etc.
Labradorhvalpe	Pos.: kælne, lodne, søde, varme, kærlige etc. Neg.: tis, hundelort, gåture uanset vejret, skotygning etc.

Lektier	Pos.: viden, lærdom, indsigt, samarbejde, disciplin etc. Neg.: tidsspilde, frihedsrøvende, unødvendige etc.
Flaskeautomat	Pos.: miljøbesparende, pantsystemer, renlighed, sikkerhed for kolde sodavand etc. Neg.: strømspild, overflødig, fylder op i gangen, for dyrt etc.

Opgave 7 / De finitte og infinite verbaler

- Pigen er gået hjem.
- Jeg har en smart cykel.
- Bussen har en gang **været** helt ny.
- Der er kommet besked fra skolen.
- Vi skal spise snart.

Opgave 8 / Subjekt

- Asger og Bjarke blev nummer ti ved DM.
- Fik Merete sms'en?
- Min fætter og hans familie er flyttet til Australien.
- Jens hjalp læreren med at hente bøger.
- Peter cyklede hurtigt ned ad bakken.

Opgave 9 / Direkte og indirekte objekter

- Fiskeren fanger fisk.
- Anne gav **sin moster** en bog.
- Læreren får et æble af **drengene**.
- Merete lånte en cd fra **Mogens' reol**.
- Peter bider negle.
- Hanne hjælper altid sin mor med **at lave mad**.

Opgave 10

Find de forskellige adverbialer i sætningerne herunder. Når du har gjort det, så flyt rundt på adverbialerne og de andre led i sætningerne, og læg mærke til hvilken virkning det har. Skift nogle af adverbialerne i sætningerne ud med nogle du selv finder på.

- Vi rejser altid til Spanien.
- I dansktimerne lærer man at analysere og vurdere tekster.
- Jeppe kørte ind i muren med hænderne i lommen.
- Min far kan ikke finde ud af at slå søm i.
- Forleden dag så min søster en kronhjort.

Opgave 11

Sæt sætningerne her i sætningsskema. Begynd i v-feltet.

- Vil du også gå med aviser?
- Har du mon set min skoletaske?
- Kan du ikke passe min hamster?
- Skal du ellers bruge noget?
- Kommer du altid for sent?

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
-	v	n	a	
-	Vil	du	også	gå med aviser?
-	Har	du	mon	set min skoletaske?
-	Kan	du	ikke	passe min hamster?
-	Skal	du	ellers	bruge noget?
-	Kommer	du	altid	for sent?

Opgave 12

Sæt sætningerne her ind i skemaet. Læg mærke til de tomme pladser – tænk over hvordan du finder ud af hvilken plads der er den rigtige.

- Tandlægen bor henne på torvet.
- Der er ikke kager til kaffen.
- Hvor er min cykel blevet af?
- Er der nogen til at forklare sagens sammenhæng?
- I juni måned, så får vi sommerferie!
- Hvor er du?
- Tænk dig dog om!
- I morgen, så holder jeg fri hele dagen!

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Tandlægen	bor	-	-	henne på torvet.
Der	er	-	ikke	kager til kaffen.
Hvor	er	min cykel	-	blevet af?
-	Er	der	-	nogen til at forklare sagens sammenhæng?
I juni måned, så	får	vi	-	sommerferie!
Hvor	er	du?	-	-
-	Tænk	-	-	dig dog om!
I morgen, så	holder	jeg	-	fri hele dagen!

Opgave 13

Undersøg hvilken plads adverbialerne i sætningerne herunder står på.

- Min mor råbte op.
- Jeg kom for sent.
- Hvornår skal I hjem?
- Bilen løb nemlig tør for benzin
- Kig til venstre.
- Vil I med i byen?

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
-	v	n	a	
-	-	Min mor	-	råbte op.
Jeg	kom			for sent.
Hvornår	skal	I	-	hjem?
Bilen	løb	-	nemlig	tør for benzin.
-	Kig	-	-	til venstre!
-	Vil	I	-	med i byen?

Opgave 14

Sæt sætningerne herunder ind i skemaer. Er du i tvivl om hvilket skema du skal bruge, så udfør Infinit- eller Adverbialprøven:

- Min madpakke var flad fordi jeg havde sat mig på den.
- Solen skinner ofte når det er sommer.
- Da jeg kom ind ad døren, så jeg min gamle tysklærer.
- Ferien kommer når vi er rigtig trætte af at gå i skole.
- Ingen har set hvad der skete.
- Lærerne er på stikkerne når der er ballade i skolegården.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Min madpakke	var	-	-	flad
KF	Centralfelt			Slutfelt
	n	a	v	
fordi	jeg	-	havde	sat mig på den.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Solen	skinner	-	ofte	-
KF	Centralfelt			Slutfelt
	n	a	v	
når	det	-	er	sommer.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Da jeg kom ind ad døren,	så	jeg	-	min gamle tysklærer.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Ferien	kommer	-	-	-
KF	Centralfelt			Slutfelt
	n	a	v	
når	vi	-	er	rigtig trætte af at gå i skole.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Ingen	har	-	-	set
KF	Centralfelt			Slutfelt
	n	a	v	
hvad	der	-	skete.	-

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Lærerne	er	-	-	på stikkerne
KF	Centralfelt			Slutfelt
	n	a	v	
når	der	-	er	ballade i skolegården.

Opgave 15

Nu skal du sætte sætninger ind i begge typer skemaer.

- Når solen går ned, bliver det mørkt.
- Hvis vi vinder i Lotto, tager vi til Egypten i julen hvis vi kan få ferie.
- At meningen kan være god nok, er manges erfaring.
- Cirkus kom til byen i går, og allerede til morgen kørte det videre.
- Vi holder altid jul hos min mormor, og det er sjovt når jeg får mange gaver.
- Vi forstod aldrig helt hvorfor de ikke kunne lide os.
- Selv om viljen til at lave lektier ikke er der, må vi gøre det alligevel.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Når solen går ned,	bliver	det	-	mørkt.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Hvis vi vinder i Lotto,	tager	vi	-	til Egypten i julen
KF	Centralfelt			Slutfelt
	n	a	v	
hvis	vi	-	kan	få ferie.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
At meningen kan være god nok,	er	-	-	manges erfaring.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Cirkus	kom	-	-	til byen i går
Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
og allerede til morgen	kørte	det	-	videre.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Vi	holder	-	-	altid jul hos min mormor,
Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
og det	er	-	-	sjovt
KF	Centralfelt			Slutfelt
	n	a	v	
når	jeg	-	får	mange gaver.

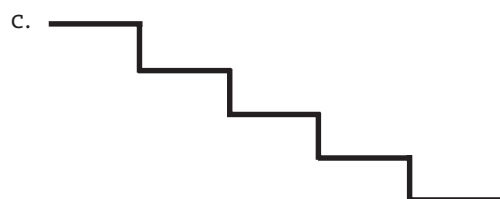
Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Vi	forstod	-	aldrig	helt
KF	Centralfelt			Slutfelt
	n	a	v	
hvorfor	de	ikke	kunne lide	os.

Forfelt	Centralfelt			Slutfelt
	v	n	a	
Selv om viljen til at lave lektier ikke er der,	må	vi	-	gøre det alligevel.

Opgave 17

Sæt disse sætninger i trappediagrammer. Begynd med at finde antallet af ledsætninger inden du går i gang med skemaerne.

- a. Min hund gør / når jeg kommer hjem.
- b. Nøglen ligger under måtten.
- c. Ingen kunne vide / at han havde taget cyklen / inden han kørte hjem / fordi han skulle rydde op / så hans mor kunne komme på besøg.
- d. Det regnede / som blev det betalt for det.
- e. Jeg ved ikke / hvordan min computer skal tilsluttes.

Opgave 18

Sæt sætningerne herunder i trappediagrammer. Der er flere øvelser på hjemmesiden.

- Fordi jeg kom for sent hjem / da jeg havde været i biografen, / sov jeg over mig.
- Hvis jeg ikke får et arbejde snart, / så går jeg fallit.
- Min mors familie / som bor i Vejle, / har lige fået hund
- Mens vi kørte på motorvejen / hvor man kun må køre 80 km/t på grund af vejarbejde, / blev vi overhalet indenom af en bilist / der tilsyneladende havde travlt med at komme frem.
- Ingen kunne se / at den bil / som min far / der er slagter, / havde brugt til at transportere dyr / fordi de skulle slagtes, / til slagteriet / der lå i nabobyen, / var gennemrustet.

Opgave 20

Sæt perioderne i trappediagrammer. Begynd med at finde **ledsætningerne** og helsætningerne. Husk at sideordnede sætninger markeres med '+' imellem.

- For min gymnastiklærer var fodboldkampen en stor skuffelse / **fordi hun havde glædet sig meget.**
- Jeg vidste ikke / **om jeg var købt, eller om jeg var solgt.**
- Tjenestepigen ryddede op på loftet / **hvor hendes farmor** / **der havde været forfatter,** / **havde gemt alle sine kærestebreve.**
- Det er lidt underligt / **fordi påskeferien er flyttet i år** / **så den først begynder efter påske.**
- Hvis ingen andre tør,** / så tør jeg sige noget om den dårlige stemning / **vi har i klassen.**
- Alting kan ikke altid være perfekt,** / sagde hun / **da hun kom hjem fra lejrskole.**

Opgave 21

Prøv at sætte lovteksten fra Eks. 69 ind i et trappediagram – det ser måske uoverkommeligt ud, men det kan lade sig gøre.

“Ansøgere, / der har afsluttet 9. klasse efter bestemmelserne i lov om folkeskolen eller gennemført en undervisning, /der står mål med, / hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, / og som opfylder de krav, / der er fastsat i medfør af stk. 4 til forudgående undervisning og prøver, / optages i det almene gymnasium i direkte forlængelse af 9. eller 10. klasse, / medmindre den hidtidige skole eller Ungdommens Uddannelsesvejledning i tilknytning til ansøgerens uddannelsesplan har indstillet ansøgeren til optagelsesprøve”.

Opgave 22

Sæt punktummer i teksten herunder. Den er lånt i den samme stil som i Eks. 101. Når du er færdig, så sammenlign med en kammerat for at se om I er enige om tegnenes pladser. Husk at begynde med stort efter punktum som sluttegn.

Eks. 96, uddrag af stil i 9. klasse.

“Fred og kærlighed er vigtige ting i denne sammenhæng. Kærlighed har en stor rolle den betyder meget for folk og den bestemmer over folk. Den drager folk den hjælper folk og den dræber folk. Kærligheden gør ondt. Den gør ondt helt inde helt inde hvor intet andet kan nå. Det er et emne der får en til at knibe en tåre. Den påvirker i hvert fald en selv ligesom den påvirker alle andre. Den styrer en i en helt bestemt retning måske ikke en retning man ønsker, men man er nødt til det. Man føler helt inde at man skal man må. Man kan ikke andet. Kærligheden er elsket og den er hadet men er det nu også sådan det skal formuleres?”

Opgave 24

Du skal nu sætte tegn i teksten herunder. Vær opmærksom på at du skal sætte både punktummer, spørgsmålstegn, udråbstegn og kolon og eventuelt også kommaer. Men de vigtigste tegn er de fire sluttegn. Det kan være nødvendigt at sætte teksten i trappediagrammer først. Husk også de store og små begyndelsesbogstaver.

Da først politiet fik fat i tyvene, var det ikke småting de fandt: guldsmykker, porcelæn, stereoradioer og mærkevarer. Tyvene havde haft travlt mange steder. På mit spørgsmål om hvordan politiet fandt tyvene, svarer kriminalass. Hansen: “Vi fik et anonymt tip, og mere kan jeg ikke sige nu”. “Er der andre involveret i tyverierne?”, men det svarer kriminalass. Hansen ikke på.

Opgave 25

Sæt kommaer i opremsningerne her.

- a. Han var våd, træt, tørstig og ked af det.
- b. Hun går på Handelsskole, Teknisk skole eller hf.
- c. Hans bil lugtede af læder, olie og høj fart.
- d. Til frokost fik vi sild, leverpostej, ost og kage.

Opgave 26

Sæt komma eller et større tegn i disse perioder.

- a. Svarene så rigtige ud, men var forkerte.
- b. Uden at tænke på det havde hun gjort det, men så var det da overstået.
- c. Det regnede kraftigt om morgenen, men blev tørvejr om eftermiddagen.
- d. Ingen kom til skade, men mange blev forskrækket.

Opgave 27

Find tilføjelsen eller appositionen i sætningerne, og sæt komma foran og/eller efter.

- a. Peter, fætterten, og Helle, kusinen, kom begge for sent i skole.
- b. Jeg hjælper min mor i køkkenet, fx med at vaske op og stille på plads.
- c. Den længste danske å, Gudenåen, har sit udspring i Tørring.
- d. Margrethe II, dronningen, synes selv hun er til mange arrangementer i løbet af året, nogle gange for mange.
- e. Det kan være svært at skelne motivet, fx hvis farven løber ud i trykken.

Opgave 28

Sæt komma i disse sætninger. Start med at finde sætningernes status, og sæt dem i et trappe-diagram.

- Pigerne hvinede, +/ og drengene skreg af grin.
- Kornet var gult, +/ græsset var grønt, +/ og klassen kørte lige forbi uden at se det.
- Hvis det regner, +/ og hvis det samtidig er lummert, / er det en sjov oplevelse at bade om sommeren.**
- Når jeg kommer hjem, +/ og når du får fri, / så kan vi tage i biografen.**
- Tag det roligt, +/ og hold vejret.

a.

b.

c.

d.

e.

Opgave 29

Sæt kommaer i sætningerne. Er du i tvivl, så start med at sætte dem i trappediagrammer, det letter dit arbejde.

- Fordi min far har bilen, +/ og fordi min cykel er punkteret, /må jeg tage bussen hjem.**
- Hvis solen skinner / når det regner, / så dannes der regnbuer.**
- At sneen lyser helt hvidt, / gør mig næsten blind.**
- Mikkel går altid lige hjem fra skole / fordi hans mor siger det.**
- Det gør mig så glad / når det er vinter, +/ og der ligger sne.**
- Min fætter / der er i lære som smed, +/ og som har en hund / der hedder Fido, / kommer på ferie i næste uge.**

Opgave 30

Find ledsætningerne i perioderne herunder, og sæt kommaer efter reglen om frivillige kommaer. Er du i tvivl, så prøv at sætte hele perioden i et trappediagram.

- Når solen skinner, / som blev den betalt for det, / er det dejligt at bo på landet.
- Studierejsen går, / som den gjorde sidste år og året inden, / til Sverige.
- Telefonen, / der er gul, / var ret dyr.
- Jeg når sjældent at lave mine lektier, / som jo faktisk er ret vigtige, / fordi jeg skal på arbejde.
- Min moster, / der har fire børn, / er flyttet til Australien.

a.

b.

c.

d.

e.

Opgave 31

I denne opgave skal du bruge alle kommareglerne. Er du i tvivl om placeringen af et komma, så benyt dig af de metoder du har til at analysere med: sætningsskema, trappediagrammer, Adverbial-prøven og kryds-og-bolle.

- Min telefon er løbet tør for strøm, +/- hviskede Peter til mig i tysktimen.
- Jeg har købt en knallert, +/- og jeg har fået nyt tøj for pengene(,) / jeg vandt.
- At nogle har været fem timer undervejs, / er et godt eksempel på lærernes planlægning.
- Min fætter Hans og hans familie er lige vendt hjem fra Australien(,) / hvor de har boet i to år.

- e. Forleden dag(,) / **da jeg skulle i svømmehallen,** / glemte jeg min taske derhjemme.
- f. Min fars søster(,) / **som bor i Ålborg,** / er lige blevet gift med en mand(,) / **som arbejder som tømrer.**
- g. **Skolens politik kan ikke ændres, +/ men vi kan selvfølgelig lave en dispensation,** / sagde inspektøren til Elevrådsmødet.
- h. **Da min kæreste blev spurgt af sin lærer(,)** / der er uddannet i Århus, / **om hun ville være med i skolekomedien,** / svarede hun ham på jysk.
- i. **Kan du,** / spurgte hun helt alvorlig, / **sørge for at der bliver ro i klassen.**

a.

b.

c.

d.

e.

f.

g.

h.

i.

Opgave 32

Prøv at gøre disse abstrakte begreber så konkrete som muligt. Brug nogle betegnelser du kender. Du finder flere øvelser på hjemmesiden.

- a. Husholdningsapparat.
- b. Beklædningsgenstand.
- c. Fritidsinteresse.
- d. Ungdomsskoletilbud.

- Husholdningsapparat – køkkenredskab – bagerredskab – kagerulle
- Husholdningsapparat – køkkenmaskine – findeler – blender
- Beklædningsgenstand – vintertøj – overtøj – uldfrakke
- Beklædningsgenstand – herretøj – festtøj – smoking
- Fritidsinteresse – friluftsliv – spejder – FDF
- Fritidsinteresse – sport – vandsport – svømning
- Ungdomsskoletilbud – fritidsaktivitet – fritidstilbud - ungdomsklub
- Ungdomsskoletilbud – fritidsundervisning – almen undervisning – madlavning

Prøv at gå den anden vej i disse eksempler, fra konkret til abstrakt.

- a. Nokia 3810
- b. Rød Mercedes Benz
- c. En futon
- d. GameBoy™

- Nokia 3810 – mobiltelefon – telefon – kommunikationsredskab
- Rød Mercedes Benz – komfortabel og sikker bil – køretøj – transportmiddel
- En futon – sovesofa – sengemøbel – japansk møbel
- GameBoy™ – elektronisk legetøj – spillemaskine – tidsfordriv

Opgave 33

Prøv at skrive de tre eksempler fra Eks. 198 til 200 om til perioder uden relativsætninger. Du kan finde flere øvelser på hjemmesiden.

- Eks. 198 Skoleinspektøren på efterskolen kender flere af eleverne, og han var glad for invitationen til skolefesten.
- Eks. 199 Tynde skyer bevæger sig ind over området, men solen vil skinne igennem dem.
- Eks. 200 Vi skal besøge min onkel i Århus. Han er læge.

[Retteark i alt 18 sider incl. forsiden]